

به نام پروردگار مهربان

نهایی

امتحان نو فین

آخرین راه برای موفقیت در امتحان

جامعه شناسی ۲

محمد رضا عابدینی

بر اساس بارم بنری
مصوب آگوست و پروژس

مهروماه

مقدمه

سلام ویژه به شما دانش‌آموزان

مجموعه‌ی زیر نه تنها شما عزیزان را برای امتحانات نهایی آماده می‌سازد بلکه نقش کلیدی در آینده‌ی تحصیلی شما ایفا نموده، تا ضمن کسب نتیجه‌ی دلخواه در امتحانات نهایی، با پشتوانه‌ی قوی‌تری نسبت به دیگر رقبای خود در کنکور سراسری حاضر شوید.

(تأثیر مثبت و قطعی ۲۵ درصدی دروس امتحانات نهایی در کنکور سراسری)

این مجموعه در دو بخش مجزا از هم تدوین گردیده است.

بخش اول: سؤالات امتحانات نهایی:

۱۵ آزمون از خرداد ۹۰ تا خرداد ماه ۹۵ در این مجموعه آورده شده و در مقابل هر سؤال بخش، فصل، درس همراه با بارم سؤال ذکر گردیده است. پاسخ‌نامه تشریحی: همراه با بارم ارائه شده از طرف طراحان آورده شده است. ضمناً در مواردی که توضیح بیش‌تری نیاز بوده مطالب به صورت نکات درسی آورده شده است.

بخش دوم: خلاصه درس:

بخش‌های مهم و کلیدی را کاملاً پوشش داده است. مطالعه‌ی دقیق و سطر به سطر مطالب شما را قادر خواهد کرد که به کلیه‌ی سؤالات پاسخ دهید.

بودجه‌بندی درس جامعه‌شناسی در امتحانات نهایی:

درس	دروس اول تا چهارم (هر درس)	دروس پنجم تا نهم (هر درس)	دروس دهم تا یازدهم (هر درس)	دروس دوازدهم تا چهاردهم (هر درس)
بارم	۱	۱/۵	۲	۱/۵

ضریب در کنکور:

زیرگروه (۱)	زیرگروه (۲)	زیرگروه (۳)	زیرگروه (۴)	زیرگروه (۵)
۱	۱	۱	۲	۱

توضیح این‌که در زیرگروه (۴) رشته‌های علوم سیاسی، دبیری جغرافی و تاریخ قرار دارند.

نکته فعالیت‌ها، بخشی از محتوای هر درس محسوب می‌شود که در ارزشیابی مورد توجه قرار می‌گیرد.

توجه با توجه به تغییر کلی کتاب درسی در سال ۹۲ فقط سؤالات از دی‌ماه همان سال مورد استفاده قرار گرفته است.

مشاوره

علم جامعه‌شناسی با زندگی اجتماعی انسان‌ها رابطه‌ای دو سویه دارد. اول اینکه پایه‌های این علم بر اساس تجربه زندگی اجتماعی بشر بنا شده است و دوم اینکه این علم به بهتر شدن و منسجم‌تر شدن زندگی اجتماعی افراد منجر می‌شود.

بنابراین تطابق آنچه که می‌خوانید با رخ‌دادهای روزمره زندگی اجتماعی، بهترین راه یادگیری این درس است.

خلاصه درس کپسولی این کتاب با توجه به دسته‌بندی‌های خوب مطالب و مشخص کردن نکته‌های مهم و کاربردی منبعی بسیار کامل برای مطالعه در شب‌های امتحان است. بعد از مطالعه‌ی مطالب، نوبت به پاسخ‌گویی به سؤالات می‌رسد، یعنی این که خود را در موقعیت امتحان قرار داده و سؤالات هر دوره را پاسخ دهید و سپس پاسخ‌های خود را با کلید سؤالات مطابقت دهید.

توجه سعی نکنید سؤالات و پاسخنامه را با هم مطالعه کنید زیرا کمکی به یادگیری شما نخواهد کرد.

نکته‌ی کلیدی در جلسه‌ی امتحان به هنگام پاسخ‌گویی به سؤالات، ابتدا یک بار سؤالات را مرور کرده و سؤالاتی را که احساس می‌کنید پاسخ آن‌ها را می‌دانید پاسخ دهید و سپس در فرصت باقی مانده به ادامه‌ی سؤالات بپردازید.

خواندن متن دقیق سؤالات به شما در پاسخ‌گویی کمک خواهد کرد و اگر به بارم سؤالات دقت کنید متوجه خواهید شد که سؤال از چند قسمت تشکیل شده است.

سعی کنید از خلاصه پاسخ دادن خودداری کنید زیرا به هر قسمت سؤال با توجه به بارم‌بندی نمره تعلق می‌گیرد و اگر به همه‌ی سؤال پاسخ ندهید از نمره‌ی شما کسر می‌شود.

نکته‌ی آخر شما هنگام خواندن مطالب کتاب درسی به مواردی برخورد می‌کنید که از طرف مؤلفان به صورت برجسته‌تر یا داخل پرانتز یا گیومه و یا به صورت موارد ۱ و ۲ و ۳ و ... آورده شده است. سعی کنید این مطالب را با دقت بیشتری بخوانید و هم‌چنین در پاسخ‌گویی به سؤالات متوجه می‌شوید که بعضی از سؤالات به دفعات تکرار شده است. پس بهتر است دوباره خوانده شوند.

در پایان از مدیریت و همکاران انتشارات مهروماه برای تولید این کتاب نهایت تشکر را دارم.

ردیف	سؤالات	نمره																					
۱	در عبارات زیر، موارد درست و نادرست را مشخص کنید. الف) هر چیزی که با زندگی اجتماعی انسان ارتباط داشته باشد، درون جهان اجتماعی قرار می‌گیرد. (درس ۱) ب) رفتار شتابزده و نابخردانه انسان، محیط زیست را آلوده و فرصت‌های زندگی اجتماعی انسان را نامحدود می‌کند. (درس ۱) ج) به مجموعه فعالیت‌هایی که برای پذیرش فرهنگ و انطباق دادن افراد با انتظارات جامعه انجام می‌شود، جامعه‌پذیری می‌گویند. (درس ۱) د) مرگ طبیعی یک فرهنگ هنگامی رخ می‌دهد که آن فرهنگ از پاسخ به نیازهای طبیعی و جسمانی یا فطری و معنوی افراد باز ماند. (درس ۹)	۱																					
۲	جاهای خالی را با عبارات مناسب تکمیل کنید. الف) جامعه در حکم جسم و کالبد و در حکم جان و روح است. (درس ۳) ب) خرده فرهنگ‌های سازگار با فرهنگ عمومی را می‌گویند. (درس ۳) ج) جهان اجتماعی به هنگام تولد هر فرد، بخشی از او را تعیین می‌کند. (درس ۷) د) هر نظام سیاسی اراده‌های اجتماعی را به سوی و اهداف متناسب با خود راهبری می‌کند. (درس ۱۳)	۲																					
۳	سؤالات چهارگزینه‌ای ۱-۳- کدام یک از پدیده‌های زیر، محصول کنش اجتماعی انسان نیستند؟ (درس ۱) الف) احترام به قانون (ب) فلزات (ج) خانواده (د) امنیت ۲-۳- کدام یک از موارد زیر از ویژگی‌های غیرجسمانی هویت فردی می‌باشد؟ (درس ۶) الف) تاریخ تولد (ب) گروه خونی (ج) امید و یأس (د) وزن ۳-۳- کدام یک زبان فرهنگی دوم جهان اسلام بوده‌اند؟ (درس ۱۱) الف) عربی (ب) عبری (ج) اردو (د) فارسی دری ۴-۳- تصویری که تاریخ‌نگاران غربی و مستشرقان از جامعه اسلامی القا می‌کردند، چه نوع هویتی بود؟ (درس ۱۱) الف) توحیدی و اساطیری (ب) سکولار و دنیوی (ج) توحیدی و اسلامی (د) دینی و دنیوی ۵-۳- کدام یک از تعاریف زیر، مفهوم اقتدار است؟ (درس ۱۲) الف) هرگاه موجودی بتواند کاری را با آگاهی و اراده خود انجام دهد. ب) تبعیت ناشی از تهدید و ترس ج) قدرتی که با مقبولیت همراه باشد. د) قدرت بر اساس شریعت و حکم خداوند	۲/۵																					
۴	به سؤالات زیر پاسخ کوتاه بدهید. الف) ساختار اجتماعی را تعریف کنید. (درس ۲) ب) نام بخشی از فرهنگ که از نظر علمی قابل دفاع نباشد؛ چیست؟ (درس ۴) ج) عوامل آشنایی کودک با جهان اجتماعی را نام ببرید. (ذکر سه مورد) (درس ۹) د) تحول جامعه نبوی به جامعه اموی، چه نوع تحول فرهنگی است؟ (درس ۹) ه) حق و باطل بودن هر بخش از فرهنگ، چگونه شناخته می‌شود؟ (درس ۴)	۱ ۰/۵ ۰/۷۵ ۰/۵ ۰/۵																					
۵	در جدول زیر، اکتسابی / انتسابی بودن، فردی / اجتماعی بودن و ثابت / متغیر بودن ویژگی‌های ذکر شده را تعیین کنید. (درس ۵)	۱/۵																					
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>ویژگی</th> <th>اکتسابی</th> <th>انتسابی</th> <th>فردی</th> <th>اجتماعی</th> <th>ثابت</th> <th>متغیر</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>الف) سفید پوست</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>ب) بی‌مبالا</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	ویژگی	اکتسابی	انتسابی	فردی	اجتماعی	ثابت	متغیر	الف) سفید پوست							ب) بی‌مبالا							
ویژگی	اکتسابی	انتسابی	فردی	اجتماعی	ثابت	متغیر																	
الف) سفید پوست																							
ب) بی‌مبالا																							
۶	نمودار زیر را در خصوص انواع تحرک اجتماعی کامل کنید. 	۱/۵ (درس ۸)																					

ردیف	سؤالات	نمره										
۱	در عبارات زیر، موارد درست و نادرست را مشخص کنید. الف) فرهنگ پدیده‌ای آموختنی است و از راه آموزش از نسلی به نسل دیگر انتقال می‌یابد. (درس ۳) ب) به خرده فرهنگ‌های سازگار با فرهنگ عمومی، خرده فرهنگ موافق گفته می‌شود. (درس ۳) پ) بخش‌هایی از فرهنگ که مربوط به قشر و گروه خاصی است، فرهنگ عمومی نام دارد. (درس ۳) ت) در نظام سرمایه‌داری، افزایش ثروت از ارزش‌های اصلی نهاد اقتصادی است. (درس ۳) ث) علوم اجتماعی، اگر علم را به معنای تجربی آن محدود نکنند، می‌تواند درباره‌ی حق و باطل بودن فرهنگ‌ها داوری کند. (درس ۴) ج) حق یا باطل بودن عقاید و ارزش‌ها بر اساس نوع نگاه و رفتار جوامع مختلف تعیین می‌شود. (درس ۴)	۱/۵										
۲	جاهای خالی را با عبارات مناسب تکمیل کنید. الف) به خرده نظام‌هایی که نقش مهم و تعیین‌کننده در نظام اجتماعی کل داشته باشند، می‌گویند. (درس ۲) ب) به فرآیندی که هر فرد برای مشارکت در زندگی اجتماعی دنبال می‌کند، گفته می‌شود. (درس ۷) پ) منظور از روشی است که به واسطه‌ی آن فرهنگ در افراد درونی می‌شود. (درس ۷) ت) جهان اسلام در مواجهه با فرهنگ یونان و روم، عناصر این فرهنگ‌ها را اخذ و عناصر اساطیری آنها را نپذیرفت. (درس ۱۰) ث) تزلزل فرهنگی با همراه است زیرا این عامل در جایی به وجود می‌آید که جامعه توان حفظ و دفاع از ارزش‌های اجتماعی خود را نداشته باشد. (درس ۹) ج) از خودبیگانگی تاریخی و دو نوع متفاوت از خودبیگانگی فرهنگی هستند. (درس ۱۰)	۲										
۳	سؤالات تستی ۱-۳- کدام یک از پدیده‌های زیر با کنش اجتماعی انسان‌ها به وجود نمی‌آید؟ (درس ۱) الف) احترام به قانون (ب) خانواده (پ) زلزله (ت) امنیت ۲-۳- مجموعه پدیده‌های جهان اجتماعی را از جهت ساختار و ارتباط آنها با یکدیگر چه می‌نامند؟ (درس ۲) الف) نظام اجتماعی (ب) جهان اجتماعی (پ) ساختار اجتماعی (ت) نظام اجتماعی کل ۳-۳- به بخشی از فرهنگ که مردم یک جامعه از آن جانبداری می‌کنند، اما در عمل ممکن است آن را نادیده بگیرند، چه می‌گویند؟ (درس ۴) الف) فرهنگ واقعی (ب) فرهنگ آرمانی (پ) فرهنگ عمومی (ت) خرده فرهنگ ۴-۳- مجموعه عواملی که سیاست‌های مربوط به کل جامعه را پیش می‌برد، چه نام دارد؟ (درس ۱۳) الف) نظام فرهنگی (ب) نظام سیاسی (پ) قدرت (ت) حکومت	۲										
۴	به سؤالات زیر پاسخ کوتاه بدهید. الف) معیار شناسایی پدیده‌های جهان اجتماعی چیست؟ (درس ۱) ب) در چه صورتی هویت فرد استمرار نخواهد داشت؟ (درس ۵) پ) «ایرانی بودن» از ویژگی‌های هویت فردی است یا اجتماعی؟ (درس ۵) ت) شکل غیررسمی تشویق و تنبیه، بیشتر توسط چه کسانی انجام می‌شود؟ (درس ۷) ث) کدام دسته از علل تحولات فرهنگی، به مواجهات و ارتباطات بین فرهنگی باز می‌گردد؟ (درس ۹) ج) تحول جامعه‌ی جاهلی به جامعه‌ی نبوی، تحول فرهنگی مثبت است یا منفی؟ (درس ۹) چ) دو مورد از آثاری را که متفکران ایرانی در نقد رویکرد تقلیدی به غرب پدید آوردند، بنویسید؟ (درس ۱۱)	۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۵										
۵	هر یک از تعاریف (ستون اول) به کدام یک از مفاهیم (ستون دوم) اشاره دارد. (۱ مورد اضافی است). (درس ۱۴)	۱/۵										
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>تعاریف</th> <th>مفاهیم</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>الف) نوعی نظام سیاسی که در جهان اسلام مورد توجه امت اسلامی قرار گرفته است.</td> <td>۱) جمهوری</td> </tr> <tr> <td>ب) ارسطو معتقد است در این حکومت اکثریت مردم بر اساس حقیقت و فضیلت حضور دارند.</td> <td>۲) لیبرال دموکراسی</td> </tr> <tr> <td>پ) نوعی نظام سیاسی که ادعا می‌کند با خواست اکثریت مردم سازمان می‌یابد.</td> <td>۳) جمهوری اسلامی</td> </tr> <tr> <td></td> <td>۴) دموکراسی</td> </tr> </tbody> </table>	تعاریف	مفاهیم	الف) نوعی نظام سیاسی که در جهان اسلام مورد توجه امت اسلامی قرار گرفته است.	۱) جمهوری	ب) ارسطو معتقد است در این حکومت اکثریت مردم بر اساس حقیقت و فضیلت حضور دارند.	۲) لیبرال دموکراسی	پ) نوعی نظام سیاسی که ادعا می‌کند با خواست اکثریت مردم سازمان می‌یابد.	۳) جمهوری اسلامی		۴) دموکراسی	
تعاریف	مفاهیم											
الف) نوعی نظام سیاسی که در جهان اسلام مورد توجه امت اسلامی قرار گرفته است.	۱) جمهوری											
ب) ارسطو معتقد است در این حکومت اکثریت مردم بر اساس حقیقت و فضیلت حضور دارند.	۲) لیبرال دموکراسی											
پ) نوعی نظام سیاسی که ادعا می‌کند با خواست اکثریت مردم سازمان می‌یابد.	۳) جمهوری اسلامی											
	۴) دموکراسی											

ردیف	سوالات	نمره																					
۵	<p>هر یک از تعاریف (ستون اول) به کدام یک از مفاهیم (ستون دوم) اشاره دارد. (۱ مورد اضافی است)</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>تعاریف</th> <th>مفاهیم</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>الف) خرده فرهنگ سازگار با فرهنگ عمومی.</td> <td>(۱) فرهنگ عمومی</td> </tr> <tr> <td>ب) بخشی از فرهنگ که مردم یک جامعه در آن اشتراک دارند.</td> <td>(۲) فرهنگ واقعی</td> </tr> <tr> <td>پ) بخشی از فرهنگ که مردم به آن عمل می‌کنند.</td> <td>(۳) خرده فرهنگ موافق</td> </tr> <tr> <td>ت) بخشی از فرهنگ که مردم رعایت آن را لازم می‌دانند ولی در عمل ممکن است آن را نادیده بگیرند.</td> <td>(۴) فرهنگ آرمانی</td> </tr> <tr> <td></td> <td>(۵) فرهنگ حق</td> </tr> </tbody> </table>	تعاریف	مفاهیم	الف) خرده فرهنگ سازگار با فرهنگ عمومی.	(۱) فرهنگ عمومی	ب) بخشی از فرهنگ که مردم یک جامعه در آن اشتراک دارند.	(۲) فرهنگ واقعی	پ) بخشی از فرهنگ که مردم به آن عمل می‌کنند.	(۳) خرده فرهنگ موافق	ت) بخشی از فرهنگ که مردم رعایت آن را لازم می‌دانند ولی در عمل ممکن است آن را نادیده بگیرند.	(۴) فرهنگ آرمانی		(۵) فرهنگ حق	۱									
تعاریف	مفاهیم																						
الف) خرده فرهنگ سازگار با فرهنگ عمومی.	(۱) فرهنگ عمومی																						
ب) بخشی از فرهنگ که مردم یک جامعه در آن اشتراک دارند.	(۲) فرهنگ واقعی																						
پ) بخشی از فرهنگ که مردم به آن عمل می‌کنند.	(۳) خرده فرهنگ موافق																						
ت) بخشی از فرهنگ که مردم رعایت آن را لازم می‌دانند ولی در عمل ممکن است آن را نادیده بگیرند.	(۴) فرهنگ آرمانی																						
	(۵) فرهنگ حق																						
۶	<p>در جدول زیر، نوع ویژگی‌های هویتی را مشخص کنید.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>خصوصیت</th> <th>فردی</th> <th>اجتماعی</th> <th>ثابت</th> <th>متغیر</th> <th>انتسابی</th> <th>اکتسابی</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>الف) ایرانی بودن</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>ب) دانش‌آموز بودن</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	خصوصیت	فردی	اجتماعی	ثابت	متغیر	انتسابی	اکتسابی	الف) ایرانی بودن							ب) دانش‌آموز بودن							۱/۵ (درس ۵)
خصوصیت	فردی	اجتماعی	ثابت	متغیر	انتسابی	اکتسابی																	
الف) ایرانی بودن																							
ب) دانش‌آموز بودن																							
۷	<p>نمودار زیر را توضیح دهید.</p>	۱ (درس ۶)																					
سوالات تشریحی																							
۸	تعارض فرهنگی چگونه به وجود می‌آید؟ توضیح دهید.	۱ (درس ۸)																					
۹	در چه صورتی تغییرات و تحولات فرهنگی یک جامعه مثبت است؟	۱ (درس ۹)																					
۱۰	برخورد فرهنگ اسلام در مواجهه با عناصر فرهنگ یونان و روم چگونه بود؟	۱ (درس ۹)																					
۱۱	سه مورد از تأثیرات انقلاب اسلامی را در هویت ایرانی بنویسید.	۱/۵ (درس ۱۱)																					
۱۲	تأثیر نظام سیاسی را بر نظام فرهنگی توضیح دهید.	۱ (درس ۱۳)																					
۲۰	موفق باشید.																						

- ۱۳ هر فرد با آن که در طول زندگی خود، تحولات و تغییرات بسیاری را پشت سر می‌گذارد می‌داند همان شخصی است که همه آن تغییرات را پذیرفته است، پس هویت همواره دارای بعد ثابتی نیز هست. (۱)
- ۱۴ زبان فارسی دری، به دلیل مشارکت فعال ایرانیان در حیات فکری جهان اسلام از محدوده زبان سیاسی مشترک اقوام ایرانی عبور کرد و به عنوان زبان فرهنگی دوم جهان اسلام، گسترش یافت. (۱)
- ۱۵ قدرت مشروعیت به این معناست که قدرت براساس شریعت و موافق با حکم خداوند اعمال شود. (۱)
- ۱۶ مجموعه ساز و کارهایی که در نظام اجتماعی برای اعمال سیاست‌های آن وجود دارد، نظام سیاسی را تشکیل می‌دهد. (۱)
- ۱۷ لیبرال دموکراسی: نوعی نظام سیاسی است که ادعا می‌کند، با خواست و اراده اکثریت مردم سازمان می‌یابد. این نظام سیاسی، حقیقی و فضیلتی را که مستقل از خواست مردم باشد به رسمیت نمی‌شناسد و حکومتی دنیوی و این جهانی است. (۱/۵)

آزمون ۹ * خرداد ماه

- ۱ الف) درست. (۰/۲۵) ب) درست. (۰/۲۵)
پ) نادرست. (۰/۲۵) ت) درست. (۰/۲۵)
ث) درست. (۰/۲۵) ج) نادرست. (۰/۲۵)
- ۲ الف) نهاد اجتماعی (۰/۵) ب) جامعه‌پذیری (۰/۵)
پ) اقناع (۰/۵) ت) عقلی (۰/۵)
ث) بحران هویت (۰/۵) ج) از خودبیگانگی فطری (۰/۵)
- ۳ ۱-۳- زلزله (پ) (۰/۵) ۲-۳- نظام اجتماعی (الف) (۰/۵)
۳-۳- فرهنگ آرمانی (ب) (۰/۵) ۴-۳- حکومت (ت) (۰/۵)
- ۴ الف) ارتباط داشتن با زندگی اجتماعی انسانها (۰/۵)
ب) در صورتی که همه ابعاد هویت انسانها تغییر کند. (۰/۵)
پ) ویژگی اجتماعی (۰/۵) ت) خانواده، همسالان و عموم جامعه (ذکر دو مورد) (۰/۵)
ث) علل بیرونی (۰/۵) ج) تحول مثبت (۰/۵)
ج) غرب‌زدگی - بازگشت به خویشستن - فطرت - خدمات متقابل اسلام و ایران (ذکر دو مورد) (۰/۵)
- ۵ الف) جمهوری اسلامی (۳) (۰/۵) ب) جمهوری (۱) (۰/۵)
پ) لیبرال دموکراسی (۲) (۰/۵) (مورد ۴، اضافی می‌باشد).
- ۶ ویژگی‌های جسمانی افراد بر خصوصیات روحی آنها تأثیر می‌گذارد (۰/۵) ابعاد روحی و روانی انسان‌ها نیز در خصوصیات جسمانی آنها اثر می‌گذارد. (۰/۵) مثال: ترشحات زیاد غده‌ی تیروئید موجب عصبانی شدن انسان می‌گردد. (۰/۵)
- ۷ الف) جابجایی افراد از یک موقعیت اجتماعی به یک موقعیت دیگر را تحرک اجتماعی می‌گویند. (۰/۵)
ب) ویژگی‌هایی که انسان‌ها در پیدایش و تداوم آنها تأثیری نداشته باشد. خصوصیات انتسابی می‌گویند. (۰/۵)
پ) قدرتی که با مقبولیت همراه باشد و به صورت رسمی پذیرفته شده باشد. اقتدار نامیده می‌شود. (۰/۵)
- ۸ فرهنگی که با حفظ عقاید و آرمان‌ها و ارزش‌های خود با فرهنگ‌های دیگر تعامل و داد و ستد داشته باشد، زمینه گسترش و توسعه خود را فراهم می‌آورد. (۱)

- ۱۰ به دلیل اینکه مرعوب قدرت اقتصادی و سیاسی برتر غرب شدند، به خودباختگی فرهنگی گرفتار آمدند. (۱)
- ۱۱ توحیدی، دینی و در مواردی آمیخته با اساطیر است. (۱)
- ۱۲ هنگامی که قدرت بر خلاف حکم و قانون الهی باشد و تبعیت از قدرت هم از روی رضایت باشد، اقتداری غیرمشروع شکل می‌گیرد. (۱)
- ۱۳ اگر نظام سیاسی به دلایل داخلی و با تحت تأثیر و فشار سیاست‌های خارجی از اصول و ارزش‌های فرهنگی عدول کند، نظام فرهنگی زمینه مقبولیت نظام سیاسی را کاهش می‌دهد. (۱)
- ۱۴ لیبرال دموکراسی نوعی نظام سیاسی است که ادعا می‌کند با خواست و اراده اکثریت مردم سازمان می‌یابد. (۱)

آزمون ۸ * دی ماه

- ۱ الف) نادرست. (۰/۲۵) ب) درست. (۰/۲۵)
پ) درست. (۰/۲۵) ت) نادرست. (۰/۲۵)
- ۲ الف) جهان اجتماعی (۰/۵) ب) خودباختگی فرهنگی (۰/۵)
پ) عقلی (۰/۵) ت) مقبولیت (۰/۵)
- ۳ ۱-۳- کنش اجتماعی (ب) (۰/۵) ۲-۳- سکولار (ج) (۰/۵)
۳-۳- تزلزل فرهنگی و بحران هویت (ج) (۰/۵)
- ۴ الف) دو بخش جسمانی (۰/۲۵) و غیرجسمانی (۰/۲۵)
ب) از طریق نهادهای فرهنگی و آموزشی (۰/۵)
پ) هویت دینی، آمیخته با اساطیر (۰/۵)
ت) بر پایه عقاید و جهان‌بینی افرادی که به داوری می‌پردازند. (۰/۵)
- ۵ ۱) (ث) فرهنگ آرمانی (۰/۲۵) ۲) (پ) فرهنگ واقعی (۰/۲۵)
۳) (ب) فرهنگ باطل (۰/۲۵) ۴) (ت) فرهنگ حق (۰/۲۵)
(مورد الف اضافه است)
- ۶ همان‌گونه که جهان طبیعت و خصوصیات بدنی انسان‌ها در فرهنگ و جهان اجتماعی آنها اثر می‌گذارد (۰/۵) جهان اجتماعی نیز در جهان طبیعت و خصوصیات جسمانی افراد جامعه اثرگذار است. (۰/۵)
- ۷ خانواده (۰/۲۵)، رسانه‌های عمومی (۰/۲۵)، آموزش و پرورش (۰/۲۵)، آموزش عالی (۰/۲۵)
- ۸ خیر، انسان‌ها دارای اختیارند و همواره می‌توانند هویتی را که جامعه برای آنان در نظر گرفته است نپذیرند یا آنکه در مسیر قواعد و هنجارهای اجتماعی حرکت نکنند. (۱)
- ۹ الف) تحرک صعودی (مدیر یک بخش که مدیر کل می‌شود) (۰/۵)
ب) تحرک افقی (کارمندی که از یک بخش اداره به بخش دیگر منتقل می‌شود) (۰/۵)
(مثال‌های مشابه مورد پذیرش است.)
- ۱۰ هویت فرهنگی جامعه بر مدار عقاید و ارزش‌های اجتماعی شکل می‌گیرد و پدیده‌ای گسترده‌تر از هویت اجتماعی افراد است. هویت اجتماعی افراد همواره در پرتو هویت فرهنگی جامعه شکل می‌گیرد. (۱)
- ۱۱ از خودبیگانگی فطری و از خودبیگانگی تاریخی (۱)
- ۱۲ جهان اجتماعی از مجموعه پدیده‌هایی حکایت می‌کند که مربوط به اجتماع هستند و نظام اجتماعی همان مجموعه پدیده‌ها را از جهت ساختار و ارتباطی که با هم دارند مورد توجه قرار می‌دهد. (۱)

۹ به فرایندی که هر فرد برای مشارکت در زندگی اجتماعی وجود دارد، (۰/۵) و مسیری که برای تکوین و شکل گیری هویت اجتماعی افراد طی می شود، جامعه پذیری می گویند. (۰/۵)

۱۰ هویت فرهنگی جامعه به مدار عقاید و ارزش های اجتماعی شکل می گیرد (۰/۷۵) هویت فرهنگی هنگامی محقق می شود که عقاید و ارزش های مشترکی در جامعه شکل می گیرد. (۰/۷۵)

۱۱ اگر افراد یک جامعه، مبهوت و مقهور جامعه دیگر شوند (۰/۵) و در نتیجه آن، حالت فعال و خلاق خود را در گزینش عناصر فرهنگی دیگر از دست بدهند، (۰/۵) در آن جامعه خود باختگی فرهنگی رخ می دهد.

۱۲ هرگاه قدرت برای رسیدن به یک هدف معین سازمان پیدا کند (۰/۷۵)، سیاست پدید می آید، زیرا سیاست اعمال قدرت سازمان یافته برای هدفی معین است. (۰/۷۵)

۱۳ ارسطو، حاکمیت اکثریت را در صورتی که بر مدار خواسته های آنها دموکراسی می نامد (۰/۵) زیرا دموکراسی به معنای حاکمیت مردم است و در این نوع حاکمیت، مردم بر اساس آرای خود، حکومت می کنند (۰/۵)

آزمون ۱۲ * خرداد ماه

۱ الف) درست. (۰/۲۵) ب) نادرست (۰/۲۵)

۲ تبلیغ و اقناع (۰/۵) ب) از خودبیگانگی تاریخی (۰/۵)

۳ ۱-۳-جامعه پذیری (۰/۵) ۲-۳-نهاد اجتماعی (۰/۵)

۴ الف) نظام اجتماعی (۰/۵) ب) فرهنگ (۰/۵)

۵ ۱-۳-تحرك سعودی (۰/۵) ۲-۳-لیبرال دموکراسی (۰/۵)

۶ ۱-۳-برخی امراض جسمانی از طریق کمک گرفتن قوای روحی درمان می شود. (۰/۵)

۷ الف) نظام اجتماعی (۰/۵) ب) فرهنگ (۰/۵)

۸ ۱-۳-تحرك سعودی (۰/۵) ۲-۳-لیبرال دموکراسی (۰/۵)

۹ ۱-۳-برخی امراض جسمانی از طریق کمک گرفتن قوای روحی درمان می شود. (۰/۵)

۱۰ الف) نظام اجتماعی (۰/۵) ب) فرهنگ (۰/۵)

۱۱ ۱-۳-تحرك سعودی (۰/۵) ۲-۳-لیبرال دموکراسی (۰/۵)

۱۲ ۱-۳-برخی امراض جسمانی از طریق کمک گرفتن قوای روحی درمان می شود. (۰/۵)

۱۳ الف) نظام اجتماعی (۰/۵) ب) فرهنگ (۰/۵)

۱۴ ۱-۳-تحرك سعودی (۰/۵) ۲-۳-لیبرال دموکراسی (۰/۵)

۱۵ ۱-۳-برخی امراض جسمانی از طریق کمک گرفتن قوای روحی درمان می شود. (۰/۵)

۱۶ الف) نظام اجتماعی (۰/۵) ب) فرهنگ (۰/۵)

۱۷ ۱-۳-تحرك سعودی (۰/۵) ۲-۳-لیبرال دموکراسی (۰/۵)

۱۸ ۱-۳-برخی امراض جسمانی از طریق کمک گرفتن قوای روحی درمان می شود. (۰/۵)

۱۹ الف) نظام اجتماعی (۰/۵) ب) فرهنگ (۰/۵)

۲۰ ۱-۳-تحرك سعودی (۰/۵) ۲-۳-لیبرال دموکراسی (۰/۵)

۲۱ ۱-۳-برخی امراض جسمانی از طریق کمک گرفتن قوای روحی درمان می شود. (۰/۵)

۲۲ الف) نظام اجتماعی (۰/۵) ب) فرهنگ (۰/۵)

۲۳ ۱-۳-تحرك سعودی (۰/۵) ۲-۳-لیبرال دموکراسی (۰/۵)

۲۴ ۱-۳-برخی امراض جسمانی از طریق کمک گرفتن قوای روحی درمان می شود. (۰/۵)

۲۵ الف) نظام اجتماعی (۰/۵) ب) فرهنگ (۰/۵)

۲۶ ۱-۳-تحرك سعودی (۰/۵) ۲-۳-لیبرال دموکراسی (۰/۵)

۲۷ ۱-۳-برخی امراض جسمانی از طریق کمک گرفتن قوای روحی درمان می شود. (۰/۵)

۲۸ الف) نظام اجتماعی (۰/۵) ب) فرهنگ (۰/۵)

۲۹ ۱-۳-تحرك سعودی (۰/۵) ۲-۳-لیبرال دموکراسی (۰/۵)

۳۰ ۱-۳-برخی امراض جسمانی از طریق کمک گرفتن قوای روحی درمان می شود. (۰/۵)

۵ الف) (۳) فرهنگ موافق (۰/۲۵) ب) (۱) فرهنگ عمومی (۰/۲۵)
پ) (۲) فرهنگ واقعی (۰/۲۵) ت) (۴) فرهنگ آرمانی (۰/۲۵)
(مورد ۵، اضافی می باشد).

۶ الف) اجتماعی - ثابت - انتسابی (۰/۷۵)
ب) اجتماعی - متغیر - اکتسابی (۰/۷۵)

خصوصیت	فردی	اجتماعی	ثابت	متغیر	انتسابی	اکتسابی
الف) ایرانی بودن		*	*		*	
ب) دانش آموز بودن		*		*		*

۷ جهان اجتماعی و ویژگی های نفسانی و روانی افراد جامعه بر یکدیگر تأثیر متقابل دارند. خصوصیات روانی و اخلاقی انسان ها در جهان اجتماعی تأثیرگذار است. (۰/۵) جهان اجتماعی نیز در خصوصیات روحی افراد اثر می گذارد و امکان رشد برخی از فضایل و رداییل را از بین می برد یا زمینه رشد آنها را فراهم می آورد. (۰/۵)

۸ اگر تغییرات هویتی در خارج از مرزهای مقبول فرهنگی جامعه واقع شود (۰/۵) و شیوه هایی از زندگی را که با عقاید و ارزش های اجتماعی در تقابل هستند به دنبال بیاورد به تعارض فرهنگی منجر می شود. (۰/۵)

۹ اگر فرهنگی که گرفتار تزلزل، بحران و تحول می شود، فرهنگی باطل باشد (۰/۵) و جهت تغییرات نیز به سوی فرهنگ حق باشد، تحولات فرهنگی مثبت است. (۰/۵)

۱۰ به دلیل اهمیتی که اسلام به عقل و عقلانیت می دهد، تنها عناصر عقلی فرهنگ یونان و روم را اخذ کرد. به تناسب هستی شناسی توحیدی خود، در علوم مختلف آنها تصرف کرد. (۰/۵)

فرهنگ اسلامی عناصر اساطیری و مشرکانه ای این دو فرهنگ را نپذیرفت. (۰/۵) (اشاره به دو مورد)

۱۱ ۱- موجب بازگشت فرهنگ ایرانی به خویشتن الهی و توحیدی شد. (۰/۵)
۲- موجب بازگشت به هویت اسلامی با رهبری امام خمینی (ره) و با استفاده از آموزه های قرآن و اهل بیت علیهم السلام شد. (۰/۵)

۳- ایران به عنوان قلب تپنده بیداری اسلامی در جهان شناخته شد. (۰/۵)
۴- ایران به عنوان قطب فرهنگی جدید مطرح شد. (۰/۵) (ذکر سه مورد کافی است)

۱۲ نظام سیاسی اگر بر ارزش های فرهنگی جامعه وفادار بماند، با استفاده از مدیریت سیاسی خود بر بسط و توسعه ی فرهنگ می افزاید. (۰/۵)
اگر از ارزش ها و آرمان های فرهنگی دور شود زمینه ی تعارضات، تزلزل و بحران های فرهنگی و هویتی را پدید می آورد. (۰/۵)

آزمون ۱۳ * مرداد ماه

۱ الف) درست. (۰/۲۵) ب) نادرست. (۰/۲۵)

۲ الف) خود نظام (۰/۵) ب) از خودبیگانگی فطری (۰/۵)

۳ ۱-۳-جامعه پذیری (۰/۵) ۲-۳-نهاد اجتماعی (۰/۵)

۴ الف) نظام اجتماعی (۰/۵) ب) فرهنگ (۰/۵)

۵ ۱-۳-تحرك سعودی (۰/۵) ۲-۳-لیبرال دموکراسی (۰/۵)

۶ ۱-۳-برخی امراض جسمانی از طریق کمک گرفتن قوای روحی درمان می شود. (۰/۵)

۷ الف) نظام اجتماعی (۰/۵) ب) فرهنگ (۰/۵)

۸ ۱-۳-تحرك سعودی (۰/۵) ۲-۳-لیبرال دموکراسی (۰/۵)

۹ ۱-۳-برخی امراض جسمانی از طریق کمک گرفتن قوای روحی درمان می شود. (۰/۵)

۱۰ الف) نظام اجتماعی (۰/۵) ب) فرهنگ (۰/۵)

۱۱ ۱-۳-تحرك سعودی (۰/۵) ۲-۳-لیبرال دموکراسی (۰/۵)

تشویق و تنبیه به دو صورت رسمی و غیررسمی انجام می شود. شکل غیررسمی پاداش و تنبیه بیشتر در خانواده، بین همسالان یا به وسیله عموم افراد جامعه انجام می شود. پاداش و مجازات رسمی بیشتر توسط سازمانها و مؤسسات اجتماعی مانند ادارات، پلیس و دادگاه و زندان صورت می گیرد. روشهای غیررسمی، آثار عمیق تری دارند.

علل و عواملی که بحرانهای فرهنگی را به وجود می آورند و هویت های فرهنگی را تغییر می دهند، به دو بخش درونی و بیرونی تقسیم می شوند. علل درونی یا به کاستی ها و بن بست هایی که در هویت خود فرهنگ وجود دارد باز می گردد یا به ابداعات و نوآوری های مثبت و منفی افرادی که در درون آن فرهنگ و تمدن قرار دارند مربوط می شود. علل بیرونی، به مواجهات و ارتباطات بین فرهنگی باز می گردد.

تشویق و تنبیه به دو صورت رسمی و غیررسمی انجام می شود. شکل غیررسمی پاداش و تنبیه بیشتر در خانواده، بین همسالان یا به وسیله عموم افراد جامعه انجام می شود. پاداش و مجازات رسمی بیشتر توسط سازمانها و مؤسسات اجتماعی مانند ادارات، پلیس و دادگاه و زندان صورت می گیرد. روشهای غیررسمی، آثار عمیق تری دارند.

درس اول: گستره‌ی جهان اجتماعی

پدیده‌های درون جهان اجتماعی

واژه‌ی «جهان» برای اشاره به مجموعه‌های بزرگ به کار می‌رود.

مثال جهان طبیعت، جهان غرب و ...

جهان اجتماعی: به مجموعه پدیده‌هایی دلالت می‌کند که در محدوده‌ی زندگی اجتماعی انسان‌ها قرار می‌گیرند.

معیارشناسایی پدیده‌های جهان اجتماعی

هر چیزی که با زندگی اجتماعی انسان ارتباط داشته باشد درون جهان اجتماعی قرار می‌گیرد.

بر اساس این قاعده، کنش‌های اجتماعی انسان‌ها و پیامدهای آن‌ها به جهان اجتماعی تعلق می‌گیرند.

امور زیر از این جهت که با زندگی انسان‌ها ارتباط دارند درون جهان اجتماعی جای می‌گیرند.

① احترام به قانون، یک کنش اجتماعی است. ② خانواده، پدیده‌ای است که با کنش‌های اجتماعی انسان به وجود می‌آید. ③ امنیت و صلح، حاصل کنش‌های اجتماعی انسان‌ها هستند.

■ زلزله یا خشکسالی پدیده‌های طبیعی هستند و از این جهت درون جهان اجتماعی قرار نمی‌گیرند، اما این دو پدیده تأثیرات تعیین‌کننده‌ای در کنش‌های اجتماعی انسان‌ها دارند.

انسان‌ها برای مقابله با زلزله و خشکسالی، قواعد خاصی را وضع می‌کنند و کنش‌های مناسبی را انجام می‌دهند؛ آن‌ها خانه‌های خود را به گونه‌ای می‌سازند که در برابر زلزله مقاوم باشند و ... بنابراین زلزله، خشکسالی و آب و هوا پدیده‌های جهان طبیعی هستند ولی از جهت ارتباطی که با زندگی اجتماعی پیدا می‌کنند، درون جهان اجتماعی قرار می‌گیرند.

بسط جهان اجتماعی

موجودات جهان طبیعی

(ستارگان، کوه‌ها، فلزات، بیابان‌ها، خشکی‌ها و بسیاری از حیوانات) و موجودات جهان ماوراء طبیعی (خداوند سبحان و فرشتگان) قبل از انسان وجود داشته‌اند و اگر انسان‌ها نیز از بین بروند، هم‌چنان وجود خواهند داشت. به تعبیر دیگر این

پدیده‌ها محصول کنش انسان‌ها نیستند ولی از برخی جهات می‌توانند با جهان اجتماعی انسان ارتباط داشته باشند و به جهان اجتماعی وارد شوند.

■ انسان‌ها با شناخت فلزات و وسایل و ابزارهای جدید می‌سازند و این ابزارها به نوبه‌ی خود در نحوه‌ی زندگی آنان اثر می‌گذارد.

■ رفتار شتابزده و نابخردانه‌ی انسان، طبیعت و محیط زیست را آلوده می‌کند و این آلودگی فرصت‌های زندگی اجتماعی را محدود می‌کند.

■ شناخت خداوند و فرشتگان و جهان ماوراء طبیعی آرمان‌ها و ارزش‌های زندگی آدمیان را تغییر می‌دهند و کنش‌های اجتماعی آنان را دگرگون می‌سازد.

■ سنت‌های الهی نیز با انسان‌های شاکر و ناسپاس و جوامع عادل و ظالم یکسان عمل نمی‌کند:

① درهای آسمان را بر عدالت‌پیشگان می‌گشاید.

② ستم‌پیشگان را در قهر و انتقام الهی فرو می‌گذارد.

■ هر یک از موجوداتی که بیرون از جهان اجتماعی حضور دارند به واسطه‌ی ارتباطی که با زندگی اجتماعی انسان پیدا می‌کنند، می‌توانند در گستره‌ی جهان اجتماعی نیز قرار گیرند.

ظاهر	ظاهر	ساختار ورزشگاه
پدر، مادر، فرزندان	جهان اجتماعی	مجموعه‌ی اجزا و عناصر ورزشگاه (همه‌ی اجزا و عناصر دخیل در ساختمان از قبیل سنگ، چوب، آهن و ... را در بر می‌گیرد).
روابط همسری، فرزندی	ساختار اجتماعی	ساختار ورزشگاه (از چینش و ارتباط بین اجزا و عناصر حکایت می‌کند).
خانواده	نظام اجتماعی	ساختمان ورزشگاه (از اجزا و عناصر با توجه به ساختار و ارتباطی که با هم دارند حکایت می‌کند).

درس دوم: نظام اجتماعی

تفاوت نظام اجتماعی و جهان اجتماعی

در این است که جهان اجتماعی از مجموعه‌ی پدیده‌هایی حکایت می‌کند که مربوط به اجتماع هستند و نظام اجتماعی همان مجموعه پدیده‌های اجتماعی را از جهت ساختار و ارتباطی که با هم دارند مورد توجه قرار می‌دهد.

نهاد اجتماعی: هر نظام اجتماعی به بخش‌ها و اجزایی تقسیم می‌شود که از آن‌ها با نام «خرده نظام» یاد می‌شود.

■ به نظام اجتماعی هنگامی که با خرده نظام‌های درونی آن در نظر گرفته شود، «نظام اجتماعی کل» می‌گویند.

■ در نظام اجتماعی کل نیز خرده نظام‌هایی وجود دارد. به هر یک از این خرده نظام‌ها در صورتی که نقش مهم و تعیین‌کننده‌ای در نظام اجتماعی کل داشته باشد، یعنی یکی از نیازهای اساسی آن را برطرف کند، نهاد اجتماعی می‌گویند.

ساختار اجتماعی

نظام اجتماعی: مجموعه پدیده‌های جهان اجتماعی با توجه به ساختار و ارتباط آن‌ها با یکدیگر می‌باشد.

ساختار اجتماعی: نوع ارتباط و چینش پدیده‌هایی است که جهان اجتماعی را می‌سازند.

جهان اجتماعی: مجموع پدیده‌هایی است که در گستره‌ی زندگی اجتماعی انسان قرار می‌گیرند.

نکته

ساختمان ورزشگاه معادل تعریف نظام اجتماعی است و مجموعه‌ی اجزا و عناصر ورزشگاه معادل جهان اجتماعی است.

درس نهم: تحولات هویتی فرهنگ

انواع تغییرات فرهنگی و تمدنی

آ تحولات فرهنگی مثبت: اگر فرهنگی که گرفتار تزلزل، بحران و تحول می‌شود، اولاً فرهنگی باطل باشد؛ ثانیاً جهت تغییرات نیز به سوی فرهنگ حق باشد، تحولات فرهنگی مثبت است.

مثال تحول جامعه‌ی جاهلی به جامعه‌ی نبوی.

ب تحولات فرهنگی منفی: ① اگر فرهنگی که رسمیت و اعتبار اجتماعی خود را از دست می‌دهد فرهنگ حق باشد. ② یا آن که جهت تحولاتی که در فرهنگ واقع می‌شود به سوی فرهنگ حق نباشد، تحولات فرهنگی منفی است.

مثال تحول جامعه‌ی نبوی به جامعه‌ی اموی.

علل درونی تحولات فرهنگی

علل و عواملی که بحران‌های فرهنگی را به وجود می‌آورند و هویت‌های فرهنگی را تغییر می‌دهند، به دو بخش تقسیم می‌شوند.

آ **علل درونی:** ① یا به کاستی‌ها و بن‌بست‌هایی که در هویت خود فرهنگ است باز می‌گردد. ② یا به ابداعات و نوآوری‌های مثبت و منفی افرادی که در درون آن فرهنگ و تمدن قرار دارند.

ب **علل بیرونی:** به مواجهات و ارتباطات بین فرهنگی باز می‌گردد.

مرگ طبیعی یک فرهنگ

اگر یک فرهنگ پس از تحقق و شکل‌گیری با کاستی‌ها و بن‌بست‌های درونی مواجه شود، گرفتار کهولت و مرگ طبیعی می‌شود.

■ مرگ طبیعی یک فرهنگ هنگامی رخ می‌دهد که آن فرهنگ با وجود به کارگیری تمامی ظرفیت‌های خود، با هویت جسمانی و معنوی افراد اصطکاک پیدا کند و از پاسخ به نیازهای طبیعی و جسمانی یا فطری و معنوی آن‌ها باز ماند.

■ فرهنگی که نتواند نیازهای جسمانی و طبیعی آدمیان را سازمان دهد، با بحران‌های زیست‌محیطی و اقتصادی و معیشتی به بن‌بست می‌رسد.

■ فرهنگی که متناسب با نیازهای معنوی و روحی افراد عمل نکند و پرسش‌های وجودی آدمیان را درباره‌ی معنای زندگی و مرگ پاسخ ندهد و در مسیر غفلت از این پرسش‌ها روزگار بگذرانند یا با شکاکیت و پوچ‌انگاری مواجه شود، نشاط زندگی را از دست می‌دهد و با انواع مختلف آسیب‌ها.

مثال یأس، ناامیدی و خودکشی افراد روبه‌رو می‌شود.

■ کاستی و خلأ معنوی، اندیشه‌وران و متفکران اجتماعی را به بازاندیشی درباره‌ی بنیان‌های عقیدتی و ارزشی فرهنگ فرا می‌خواند و آن‌ها را برای عبور از مرزهای هویت فرهنگی جامعه تشویق می‌کند.

هویت اجتماعی افراد و هویت فرهنگی جامعه

■ هویت اجتماعی افراد محصول عضویت اجتماعی و گروهی آن‌هاست.

■ جامعه نیز هویت خاصی دارد که از آن به هویت فرهنگی جامعه تعبیر می‌شود.

هویت فرهنگی

① هویت فرهنگی جامعه بر مدار عقاید و ارزش‌های اجتماعی شکل می‌گیرد. ② هویت فرهنگی هنگامی محقق می‌شود که عقاید و ارزش‌های مشترکی در جامعه شکل گیرد. ③ هر گاه نوعی از عقاید و ارزش‌ها از سوی افراد جامعه پذیرفته و به رسمیت شناخته شود، هویت فرهنگی بر محور آن عقاید و ارزش‌ها پدید می‌آید.

رابطه‌ی هویت فرهنگی و هویت اجتماعی

① هویت فرهنگی جامعه پدیده‌ای گسترده‌تر از هویت اجتماعی افراد است. هویت اجتماعی افراد در پرتو هویت فرهنگی جامعه شکل می‌گیرد.

② هویت فرهنگی به اقتضای بخش‌های مختلف اجتماعی فرصت شکل‌گیری هویت‌های اجتماعی متفاوتی را پدید آورد.

③ هویت فرهنگی در برابر انواع هویت‌های اجتماعی که با عقاید و ارزش‌های آن سازگار باشند مقاومت می‌کند.

نکته

هویت فرهنگی جامعه تا زمانی که عقاید و ارزش‌های مربوط به آن مورد پذیرش افراد جامعه و برای آن‌ها مهم باشند دوام می‌آورد و هر گاه عقاید و ارزش‌ها اهمیت و اعتبار خود را از دست بدهند زایل و نابود می‌شوند.

تزلزل فرهنگی و بحران هویت

اگر شیوه‌ی زندگی، ناسازگار با عقاید و ارزش‌های اجتماعی یک فرهنگ تداوم پیدا کند.

اگر فرهنگ نتواند رفتارهای اجتماعی را مطابق با مبانی خود سازمان بخشد. تعارض این دو بخش فرهنگی می‌تواند به تزلزل فرهنگی منجر شود.

■ تزلزل فرهنگی هنگامی رخ می‌دهد که مبادی هویت‌ساز فرهنگ، یعنی عقاید، ارزش‌ها و آرمان‌ها، ثبات و استقرار خود را در متن و بطن فرهنگ از دست بدهد. تزلزل فرهنگی با بحران هویت همراه است، زیرا بحران هویت در جایی به‌وجود می‌آید که جامعه توان حفظ و دفاع از عقاید و ارزش‌های اجتماعی خود را نداشته باشد.

رابطه‌ی بحران هویت و تحول فرهنگی

بحران هویت می‌تواند به دگرگونی و تحول هویت فرهنگی منجر شود با تغییر هویت تغییرات اجتماعی از محدوده‌ی تغییراتی که در درون یک فرهنگ رخ می‌دهد فراتر می‌رود و به صورت تحولات فرهنگی و تمدنی درمی‌آید.

درس دهم: از خود بیگانگی فرهنگی

اصول خود، به تعامل پرداخت و به همین دلیل عناصر سازگار با آن اصول را از دیگر فرهنگ‌ها اخذ کرد و در صورت نیاز به بازسازی آن عناصر نیز اقدام کرد.

نحوه‌ی مواجهه‌ی جهان اسلام با فرهنگ یونان و روم

① به دلیل اهمیتی که اسلام به عقل و عقلانیت می‌دهد جهان اسلام در مواجهه با فرهنگ یونان و روم، تنها عناصر عقلی این دو فرهنگ را اخذ کرد.

② به تناسب هستی‌شناسی توحیدی خود در علوم مختلف آن‌ها نیز تعریف کرد.

③ فرهنگ اسلامی عناصر اساطیری و مشرکانه‌ی این دو فرهنگ را نپذیرفت.

ارتباطات فرهنگی

① در محدوده‌ی هنجارها و شیوه‌های زندگی یک فرهنگ (لایه‌های سطحی)

② در سطح عقاید، ارزش‌ها و آرمان‌های اجتماعی یک فرهنگ (لایه‌های بنیادین)

نکته

فرهنگی با حفظ عقاید، آرمان‌ها و ارزش‌های خود با فرهنگ‌های دیگر تعامل و دادوستد داشته باشد، زمینه‌ی گسترش و توسعه‌ی خود را فراهم می‌آورد.

■ جهان اسلام در سده‌های نخستین رویارویی با فرهنگ‌های دیگر، با حفظ

آرمان‌ها و ارزش‌های سیاسی

- هر نظام سیاسی اراده‌های اجتماعی را به سوی ارزش‌ها و اهداف متناسب خود راهبری می‌کند.
- دانشمندان علوم سیاسی از دیرباز درباره‌ی ارزش‌ها و آرمان‌هایی که نظام‌های سیاسی مختلف دارند، به بحث پرداخته‌اند.
- اهداف و ارزش‌هایی که نظام‌های مختلف با آن‌ها سنجیده و یا ارزیابی می‌شوند. عبارتند از: عدالت، امنیت، استقلال، آزادی، رفاه، عزت، سعادت، فضیلت، سلطه بر طبیعت و دیگران، تشکیل امپراطوری و حکومت جهانی.

نکته

داوری درباره‌ی ارزش‌های نظام‌های سیاسی مختلف. مبتنی بر عقاید و جهان‌بینی افرادی است که به داوری می‌پردازند.

دیدگاه‌های مختلف درباره‌ی آرمان‌ها و ارزش‌های سیاسی

- دیدگاه کسانی که جهان‌بینی دنیوی دارند و معرفت علمی را به دانش حسی و تجربی، محدود می‌کنند، معتقدند:

اولاً: هر یک از ارزش‌های سیاسی، تنها در چارچوب زندگی دنیوی و این جهانی می‌توانند قابل دسترس باشند.

ثانیاً: به دلیل این‌که علم تجربی نمی‌تواند داوری ارزشی داشته باشد، ما روش علمی برای گزینش و ارزیابی هیچ‌یک از این ارزش‌ها ندارم. از نظر این گروه، انسان در گزینش ارزش‌های سیاسی هیچ معیار علمی ندارد و سیاستمداران تنها براساس گرایش‌های شخصی و اجتماعی خود، برخی از این ارزش‌ها را انتخاب می‌کنند و علم تنها ابزاری است که راه دستیابی به این ارزش‌ها را در صورتی که تفسیری دنیوی و این جهانی داشته باشند، پیدا می‌کند.

ب دیدگاه کسانی که جغرافیای هستی را به جهان طبیعت محدود نمی‌دانند و شناخت علمی را نیز به دانش تجربی و حسی منحصر نمی‌کنند. اولاً: ضمن توجه به آثار دنیوی و این جهانی هر یک از ارزش‌های مزبور، ابعاد متعالی و فوق طبیعی آن‌ها را نیز در نظر می‌گیرند.

ثانیاً: با استفاده از شناخت عقلانی و شناخت وحیانی، به تفسیر علمی نسبت به هر یک از ارزش‌های یادشده می‌پردازند.

درس چهاردهم: انواع نظام سیاسی

ویژگی‌های گونه‌شناسی نظام‌های سیاسی از نظر ارسطو

در سه نوع اول: حاکمیت یک فرد، یک اقلیت یا اکثریت بر مدار خواسته‌های نفسانی آن‌ها شکل می‌گیرد.

در سه نوع دوم: حاکمیت یک فرد، یا اقلیت یا اکثریت بر مدار حقیقت و عقلانیت استوار است.

ارسطو

- حاکمیت اکثریت را در صورتی که بر مدار خواسته‌های آن‌ها باشد، دموکراسی می‌نامند.

نکته

دموکراسی: به معنای حاکمیت مردم است و در این نوع حاکمیت، مردم براساس آرای خود حکومت می‌کنند.

- حکومتی را که در آن اکثریت مردم براساس حقیقت و فضیلت حضور و فعالیت دارند، جمهوری می‌خوانند.

نکته

ارسطو، بین حکومت جمهوری و دموکراسی تفاوت می‌گذارد.

نظر فارابی

- مدینه‌ی فاضله را جامعه‌ی الهی می‌داند که براساس سنت و قانون الهی شکل می‌گیرد.

- حقیقت بارده‌ی الهی تعیین می‌شود و با کمک عقل و وحی شناخته می‌شود.

اندیشه‌ی فارابی

- جوامعی که ارزش‌ها و آرمان‌های آن‌ها، عقلانی و الهی نباشد، جوامعه جاهلی هستند.

- جوامع جاهلی را بر اساس نوع آرمان‌ها و ارزش‌هایی که دارند به اقسامی تقسیم می‌کند. (ضروریه، تجاریه، ؟، و جاهت، غلبه و اباحتیه)

گونه‌شناسی نظام‌های سیاسی

نظام‌های سیاسی براساس ملاک‌های گوناگون به انواع مختلفی دسته‌بندی می‌شوند:

- براساس کمیت افراد تأثیرگذار و تصمیم‌گیر: نظام‌های سیاسی و حکومت‌ها به سه دسته تقسیم می‌شوند.

- نظام‌ها و حکومت‌هایی که یک فرد در آن‌ها حاکمیت دارد.

- نظام‌هایی که یک اقلیتی از مردم در آن تصمیم می‌گیرند.

- حکومت‌هایی که اکثریت مردم در سرنوشت سیاسی آن دخیل هستند.

ب براساس روش تصمیم‌گیری و تأثیرگذاری:

- تصمیم‌گیری براساس خواسته‌ها و اغراض شخصی.

نکته

هر نوع تصمیمی را برای خود جایز و مباح می‌دانند.

- بر مدار حقیقت و فضیلت و با موازین عقلی، رأی خود را اظهار می‌کنند.

پ براساس دینی و یا دنیوی بودن:

- نظام سیاسی دینی بر مدار احکام و قوانین الهی سازمان می‌یابد.

- نظام سیاسی سکولار و دنیوی، فقط ارزش‌ها و آرمان‌های دنیوی و این جهان را مد نظر قرار می‌دهد.

ارسطو از دو ملاک ① کمیت افراد تأثیرگذار و تصمیم‌گیر ② روش تصمیم‌گیری و تأثیرگذاری، برای دسته‌بندی نظام‌های سیاسی استفاده می‌کند و از شش نوع حکومت نام می‌برد.

گونه‌شناسی ارسطو

شیوه‌ی حکومت	براساس فضیلت	براساس خواست و میل افراد
تعداد حاکمان	فرد	تیرانی (استبدادی)
	اقلیت	الیگارشی
	اکثریت	دموکراسی